

**Traducció de l'*African American Vernacular English*
en el relat «The Trustfulness of Polly»**

Autor: Cristian Úbeda Verdet
Tutor: Josep Marco Borillo
Grau en Traducció i Interpretació
Departament de Traducció i Comunicació
Curs 2013/2014
Universitat Jaume I

Resum

L'objectiu d'aquest treball és reflexionar al voltant de la traducció dialectal —de la traducció del dialecte social, més concretament—, terreny que és una de les problemàtiques clàssiques de la teoria i la pràctica traductores. Per tal de decidir quins criteris seria adient seguir en la traducció del relat breu «The Trustfulness of Polly», de l'autor afroamericà Paul Laurence Dunbar, recorreré algunes de les principals tendències que s'han adoptat a l'hora de traduir el dialecte social. En aquest relat, la variant estàndard de l'anglès apareix combinada perfectament amb un dels seus dialectes, en aquest cas, l'*African American Vernacular English*. Així doncs, després d'explicar l'origen i les singularitats d'aquest dialecte, faré una anàlisi de les principals postures sobre la traducció del dialecte social, desenvoluparé els arguments de diversos autors sobre aquesta qüestió i explicaré els principals avantatges i inconvenients de cada postura. Finalment, elaboraré una traducció per al relat d'acord amb els criteris que considere més oportuns i a continuació argumentaré perquè he optat per aquesta estratègia. A més, al llarg del treball tractarem altres factors —més enllà dels purament lingüístics— que entren en joc quan ens enfrontem a una traducció d'aquest tipus, com ara els socials, els humans i els culturals.

Paraules clau: traducció, dialecte social, *African American Vernacular English*.

Índex

1. Introducció.....	3
2. Contextualització.....	5
3. <i>L'African American Vernacular English</i> : trets distintius.....	7
4. La traducció del dialecte social: les principals postures.....	10
5. Proposta de traducció per a «The Trustfulness of Polly».....	15
6. Anàlisi de la proposta.....	21
7. Conclusions.....	25
8. Annex.....	27
9. Bibliografia.....	32

1. Introducció

El tema que he escollit és la traducció dels dialectes socials en la literatura, més en concret, la traducció de l'*African American Vernacular English* (AAVE), i el text que em servirà per a desenvolupar aquesta qüestió és el relat breu «The Trustfulness of Polly» de l'escriptor afroamericà Paul Laurence Dunbar. Podríem dir que aquest relat constitueix un exemple paradigmàtic de text en què trobem combinats l'anglès estatunidenc¹ estàndard amb alguna de les seues variants dialectals, en aquest cas, l'AAVE.

He decidit treballar aquest tema perquè malgrat que la traducció dels dialectes és una problemàtica important i freqüent en la traducció, i que s'ha produït abundant literatura al respecte, no ha estat possible, ni sembla que ho serà, assolir una solució que pose d'acord tots els estudiosos; per això mateix hi ha multitud de criteris diferents —fins i tot excloents els uns dels altres— que cada traductor aplica en cada cas i que poden donar resultats molt diversos.

Dins de l'abast d'aquesta problemàtica, he optat per centrar-me en la traducció de l'AAVE i no de qualsevol altre dialecte perquè les seues particularitats van més enllà dels simples localismes o singularitats i afecten directament totes les parcel·les de la llengua, des de la gramàtica a la fonètica, passant pel lèxic, fet que confereix a aquest dialecte una composició molt especial. A banda, el poble afroamericà, gràcies al seu caràcter indòmit i a la seua recerca de la llibertat al llarg de la història, i també pel paper clau que ha tingut en la història de la música moderna, sempre m'ha semblat un poble especialment admirable.

L'objectiu d'aquest treball no és proporcionar cap tipus de manual de solucions per a traduir obres dialectals, sinó elaborar una proposta de traducció per a aquest text dialectal en concret, indagar en la mesura del possible en aquesta problemàtica i, sobretot, convidar a reflexionar-hi. Dit açò, és necessari subratllar abans de començar que en traducció sempre hi ha diferents criteris que poden ser igualment vàlids, i que, a més a més, les solucions mai no seran universals, sinó que variaran depenent del text que tinguem al davant. Per tant, el que pretendré al llarg d'aquestes pàgines no és crear

¹ L'elecció del terme *estatunidenc* —en lloc de *nord-americà*— per a aquest treball no és un fet casual. Segons el DIEC, totes dues nomenclatures són correctes. Tanmateix, he decidit fer servir la primera perquè, com nombrosos autors ja han defensat en moltes ocasions, assimilar nord-americans només als nascuts als EUA no és del tot exacte. A més, tenir dues categories per a referir-nos a una mateixa idea no sembla útil, per tant, crec més oportú ser específics i evitar ambigüitats. Si hi ha un terme per a referir-nos exclusivament als ciutadans dels EUA i un altre que, entre altres significats, inclou els ciutadans del EUA, s'hauria de preferir el primer i no pas el segon.

l'única traducció vàlida per a aquest text, sinó elaborar una traducció seguint els criteris que jo crega més adients, amb les justificacions i aclariments pertinents. De la mateixa manera, m'agradaria aclarir que l'estratègia que seguiré per a elaborar la traducció d'aquesta obra no serà extrapolables a altres textos que facen ús de l'AAVE, ja que cada obra s'escriu en una època i en un context polític, econòmic i social determinat, i, el que és més important, cada autor fa servir la variació lingüística amb unes finalitats específiques que seran diferents en cada obra, i que caldrà analitzar en cada cas novament. Així, no està de més remarcar que l'ús de dialectes en els textos originals és un recurs que sovint els autors utilitzen amb unes intencions determinades i, per tant, la variació dialectal no és una problemàtica que s'haja de menysprear o prendre a la lleugera, com passa en moltes ocasions, sinó que requereix de tota una reflexió i un debat al respecte.

Així doncs, el primer que faré en el treball serà parlar de l'autor, de la seua obra i del context socio-cultural en què aquesta es desenvolupa i que queda plasmat en les seues històries.

En segon lloc, faré una introducció a l'AAVE, en la qual em centraré en els seus orígens i en les influències que ha rebut al llarg dels segles. Seguidament explicaré les seues peculiaritats gramaticals, fonètiques i lèxiques per a, d'una banda, poder acostar el lector a la singularitat d'aquest dialecte i, d'altra, mostrar la dificultat que comporta traslladar un dialecte com aquest al català.

A continuació, analitzaré alguns dels principals enfocaments que s'han seguit a l'hora de traduir obres dialectals. Faré una classificació de les postures defensades per alguns dels estudiosos més rellevants i explicaré els avantatges i els inconvenients que implica cadascuna d'aquestes postures.

En quart lloc, faré una breu anàlisi preliminar del text i exposaré a trets generals els criteris que he seguit per a elaborar la meua traducció. Tot seguit presentaré la traducció del relat, que, com veurem més detingudament a continuació, aposta per mantenir les diferències entre les dues variants del text original. Així, la veu dels personatges negres apareix restituïda en el text d'arribada mitjançant un registre col·loquial de la nostra llengua amb transgressions de la norma, mentre que la veu del narrador i del personatge blanc es correspon amb la varietat estàndard del català occidental. Aquesta és potser una opció arriscada, i més si tenim en compte totes les

limitacions que comporta la traducció d'un text com aquest. Tanmateix, considere que aquesta estratègia em permet ser fidel al text original i que la intenció de l'autor no queda desvirtuada en traslladar una història d'una cultura a una altra.

En cinquè lloc, desglossaré els criteris que he seguit a l'hora d'elaborar la meua proposta de traducció i argumentaré els motius que m'han portat a decidir-me per aquesta estratègia. És també en aquesta part del treball on explique el model de llengua que faré servir per als personatges negres del relat i les desviacions de la norma que hi aplicaré. Després d'examinar exhaustivament les peculiaritats del text original i indagar en la intenció que persegueix l'autor quan fa servir l'AAVE, tractaré de resoldre si la meua traducció aconsegueix els objectius proposats.

Finalment, exposaré algunes reflexions, a mena de conclusions, que he extret després d'haver treballat el terreny de la traducció dialectal. També inclouré un annex on hi haurà el relat original i un apartat amb les referències bibliogràfiques que he utilitzat per a documentar-me.

2. Contextualització

Paul Laurence Dunbar (27 de juny de 1872 - 9 de febrer de 1906) va ser un poeta, novel·lista i dramaturg afroamericà. Nascut a Dayton (Ohio), de pares que havien estat esclaus a Kentucky abans de la guerra civil dels Estats Units, Dunbar va començar a escriure quan era un nen i va ser president del club literari del seu institut, malgrat ser l'únic estudiant negre en un institut de blancs.

Dunbar va ser un dels primers autors afroamericans a assolir un cert nivell de reputació a tot el país i a aconseguir un èxit comercial significatiu. Molts dels seus treballs els va escriure en AAVE, tot i no ser l'únic dialecte que va conrear durant la seua vida, ja que va escriure una gran part de la seua obra en anglés literari. Això no obstant, el seu reconeixement li va ser donat per les seues obres escrites en AAVE. En la seua època, la major part del públic estatunidenc eren lectors blancs que demanaven obres que explotaren el llenguatge i l'estil de vida estereotipat de comunitats que no s'emmotllaren als estàndards socials —en el nostre cas, la comunitat afroamericana. Així, per a captar l'atenció i l'interés del públic, Dunbar sovint es veia en certa manera obligat a fer servir l'AAVE. Aquest fet era descoratjador per a molts poetes i autors negres que, com Dunbar, es trobaven davant del repte d'escriure allò que demanava el

públic blanc i alhora mantenir la dignitat vers la comunitat negra. D'altra banda, aquest fet li permetia expressar paraules que segurament d'altra manera no hagueren estat publicades. En aquest sentit, Dunbar prenia la seua tasca molt seriosament perquè considerava que aquesta era la seua manera de dignificar la posició de la comunitat negra.

Fins a cert punt, Dunbar ofería el que el públic blanc demanava. Tot i haver nascut a Ohio, l'autor afroamericà era considerat part de la tradició literària regionalista (*local color*). Els autors d'aquest subgènere, popular als EUA durant el segle XIX i principis del XX, empraven dialectes regionals i escenes, personatges i contextos quotidians per donar experiències locals realistes als seus lectors. Molts dels poemes i relats se situaven en el Sud rural, i incloïen personatges típicament estereotipats.

Amb tot, les obres de Dunbar són conegudes pel seu llenguatge colorit i el seu to conversacional, compost per unes estructures retòriques brillants. De fet, va ser un autor molt versàtil, i els seus retrats de l'estil de vida afroamericà anaven més enllà dels simple estereotips. A banda de les seues obres més desenfadades o sentimentals, Dunbar tenia treballs en els quals ofería visions sobre la sovint dolorosa realitat dels afroamericans. Molts dels seus personatges negres eren complexos i variats, i en moltes ocasions s'enfrontaven a les injustícies racials i a la societat blanca dominant dels EUA, de la qual els negres en molts casos se sentien rebutjats o directament no se'n sentien part.

«The Trustfulness of Polly» és un relat que s'adscriu perfectament a la tradició del *local color*, tant per la temàtica i el context en què es desenvolupa la història, com pels recursos que fa servir el seu autor. El text se centra en la peculiar relació d'un matrimoni afroamericà de classe obrera. Polly, la protagonista, és una dona treballadora i senzilla que somia a poder comprar-se un vestit elegant algun dia. Sam, el seu marit, per contra, és un home desfaenat a qui no li agrada prendre's la vida amb massa preocupacions, i que inverteix part del seu temps en el joc. Un dia a Polly se li presenta l'oportunitat d'acomplir el seu somni: una de les dones per a qui treballa es vol desfer d'un vestit, i li comunica a Polly que si pot reunir els diners en el termini que acorden el vestit serà seu. Sam rep la proposta amb el mateix entusiasme que la seua dona, i tots dos comencen a treballar de valent per aconseguir els diners. Tanmateix, tot pega un tomb quan el seu marit té un somni que ell interpreta com una senyal que li indica que guanyarà la

pròxima aposta. Sense pensar-s'ho dues vegades i sense comunicar-ho a Polly, agafa els diners que havien estat guardant i marxa cap a la casa d'apostes. Finalment, torna a casa amb les mans buides, com sempre, per a desolació de la seua dona.

La veu del narrador del relat està escrita en *Standard English*, mentre que els personatges negres, tant els dos protagonistes com un tercer que hi apareix, parlen en la variant dialectal. En el text hi ha un altre personatge, de raça blanca i posició acomodada, que també intervé en anglés estàndard i no es desvia de la norma. El que pretén l'autor amb açò sembla ben clar, i no és altra cosa que dotar de versemblança i autenticitat una història quotidiana, que és precisament el que pretenien els autors del *local color* i el que demanava el públic de l'època. Altrament, darrere de la veu dels personatges negres hi ha un relat que s'oposa diametralment a la de les classes benestants dels EUA. Més enllà de les simples diferències culturals, el que podem notar és la presència de les diferències econòmiques i socials, de la misèria i de l'exclusió. A banda d'açò, la presència de l'AAVE també cobra un altre valor en el relat: la importància que els negres li atorguen a l'ús del seu dialecte com a mitjà per diferenciar-se dels blancs i reafirmar-se junt amb els membres de la seua comunitat.

3. L'*African American Vernacular English*: trets distintius

L'*African American Vernacular English* és una varietat dialectal de l'anglés que es parla en moltes comunitats afroamericanes arreu dels Estats Units. Aquest dialecte comparteix elements de la seua gramàtica i de la seua fonètica amb el *Southern American English*, i normalment és associat amb parlants de classe obrera i de classe mitjana-baixa. De fet, està demostrat que els parlants de l'AAVE més pur són els membres més desfavorits de la comunitat negra (Mateo, 1990: 101).

Des d'un punt de vista històric, l'AAVE és el dialecte més complex dels dialectes socials estatunidencs. Tot i que el seu àmbit d'ús siga l'entorn de l'anglés estatunidenc estàndard, l'AAVE té similituds estructurals i històriques amb certes varietats de l'anglés parlades al Carib, a Sud-amèrica, a la costa oest d'Àfrica i al Pacífic. A més, també guarda certes semblances amb algunes varietats del francès i del portugués. Podem dir que l'AAVE deriva d'una llengua criolla que, al seu torn, probablement provenia d'una llengua franca² —el *West African Pidgin English*—, entroncada amb el

2 Entenc com a llengua franca aquella llengua formada per una gramàtica simplificada i per elements lèxics de diferents llengües, i que és emprada per individus de comunitats que no tenen una llengua comuna per a entendre's. Concretament, el *West African Pidgin English* va ser la llengua franca que es parlava a la costa oest

portugués. Aquella llengua criolla va experimentar posteriorment un gir cap a l'*Standard English*, i a partir d'ací es formaria l'AAVE que es parla actualment. Aquestes dades ens poden ajudar a entendre el l'alt grau de complexitat d'aquest dialecte. Tot i que a primera vista pugna donar la impressió que estem davant d'una forma relaxada de l'anglès, la realitat és que l'AAVE té unes normes i estructures ben definides igual que l'anglès estàndard. A continuació, per conèixer millor la identitat especial d'aquest dialecte, faré un breu resum d'algunes de les seues particularitats, acompanyades d'exemples extrets del relat de Dunbar.

Gramaticals

- La major diferència entre l'AAVE i l'*Standard English* potser es trobe en el seu sistema verbal:
 - L'AAVE normalment no fa servir la *-s* de 3ª persona del singular, tot i que a vegades podem trobar aquest morfema com a préstec de l'anglès estàndard, fet que pot conduir a hipercorreccions («He must needs stop»).
 - En el sistema verbal de l'AAVE, el temps és opcional, l'únic que s'exigeix és l'aspecte, és a dir, marcar si l'acció és progressiva o no («you ain't gone to dreamin' agin»). Així, els casos en què apareix la forma del passat *-ed* són el resultat de la influència de l'anglès estàndard, que també pot donar lloc a hipercorreccions («but you ought to waited»).
 - La còpula *be* sovint es pot el·ludir (el que es coneix com a «còpula zero»), però hi ha una sèrie de normes que indiquen on i quan. D'altra banda, *am* a vegades pot acompanyar pronoms que no són de primera persona del singular, de la mateixa manera que *is* i *'s* aparéixen amb pronoms que no són de tercera persona del singular («I's behind me», «you's»).
 - El subjecte existencial *there* desapareix constantment. En el seu lloc, són els pronoms *it* i *they* els que denoten l'existència d'alguna cosa («Dey has been sich things did»).
- Quant al sistema de pluralització, si el substantiu va acompanyat d'una

d'Àfrica en l'època del comerç d'esclaus per a facilitar els intercanvis entre britànics i africans.

expressió que ja indique un significat de plural, romandrà en singular.

- Les oracions de relatiu sovint van inserides en la frase principal sense cap pronom relatiu, i amb freqüència el relatiu *what* apareix on en anglès estàndard hauria d'anar *who*.
- En moltes ocasions el genitiu saxó no es fa servir, probablement com a resultat de la simplificació de les estructures gramaticals.

Negació

- Una de les marques més típiques i conegudes de l'AAVE és l'ús de la doble —o múltiple— negació, procedent probablement del *West African Pidgin English*. En contrast amb l'anglès estàndard escrit, si l'oració és negativa, tots els elements que es poden negar es neguen. («I do' want my wife waihin' no white folks' secon'-han' clothes nohow»).
- L'ús de *ain't* com a indicador general de negació. Com en molts altres dialectes, *ain't* és una contracció per a *am not*, *is not*, *are not*, *have not* i *has not*. Alguns parlants d'AAVE també empren *ain't* en lloc de *do not*, *does not* i *did not* («Dey ain't no way fu' dem to git away f'om me»).

Fonètica

Tot i que, evidentment, la pronunciació varia dins de la comunitat negra dels EUA, podem establir uns criteris que se solen complir generalment:

- La pronunciació és, en general, més relaxada.
- El so inicial corresponent a la grafia *th* es pronuncia com a [d] en posició inicial («Dey», «dem», «den», «dat»), i sovint com a [f] en posició final («wif»), mentre que es transforma en [v] en posició intermitja.
- Les *-r* finals cauen («Dey ain't no way fu' dem», «a dollah mo'»), i a vegades també els intervocàliques.
- Els grups consonàntics tendeixen a desaparèixer, o alteren els seus components («drempe» per *dreamed*).
- Les síl·labes inicials de les paraules es poden ometre, i els prefixos també es perden («Got 'em at last!», «'bout», «'pend»).
- En molts casos, l'última consonant desapareix («an'», «scol'»).
- Quan una paraula acaba en *-ing* i està formada per dues síl·labes o més,

la *g* final cau («wakenin'»).

- Sovint hi ha casos de metàtesi («axed» per *asked*).

Lèxic

L'AAVE comparteix molt del seu vocabulari amb altres dialectes de l'anglès, sobretot amb els *southern dialects*, els dialectes parlats al sud dels EUA. Hi ha autors que opinen que els mots que només podem trobar en l'AAVE tenen el seu origen en les llengües de l'oest d'Àfrica, tot i que demostrar-ho etimològicament és una tasca complicada. El que sí és cert és que l'AAVE ha aportat moltes paraules a altres variants de l'anglès, sobretot pel que fa al món de la música (i al jazz més concretament). En el text, trobem casos com ara «axed» (forma que ha esdevingut fixa en l'AAVE, originada mitjançant una metàtesi de la paraula *ask*), «Nemmine», que és una expressió que l'AAVE comparteix amb els *southern dialects* per a expressar *never mind*, «gwine» (*going*), «fu' sho'» (*for sure*), «less 'n» (*unless*), «lawd» (*lord*), etc.

Si m'he aturat a analitzar les peculiaritats de l'AAVE no ha estat només per a subratllar la remarcada personalitat que presenta aquest dialecte respecte a altres varietats o a l'anglès estàndard, sinó per a identificar les dificultats amb què es pot trobar un traductor a l'hora de traduir a la seua llengua un text escrit en AAVE. Òbviament, no podem intentar traslladar tots aquests trets directament al català sense cap tipus de criteri, si no volem crear un llenguatge totalment artificial i incoherent. Així doncs, serà tasca del traductor trobar l'estratègia que li permeta apropar, si així ho creu oportú, el text original al lector en el context d'arribada, i alhora no desatendre altres factors que deriven del text original, com ara els socials o els culturals.

4. La traducció del dialecte social: les principals postures

La variació lingüística —ja siga en forma de dialecte social, geogràfic o altres— sempre ha estat objecte de reflexió constant per part dels estudiosos. Tanmateix, no s'ha aconseguit donar solucions clares als problemes que planteja ni trobar respostes que posen d'acord un mínim de la comunitat traductora. Com hem dit abans, aquesta problemàtica difícilment es presta a la generalització, per tant, no hi ha una única opció vàlida per a resoldre la presència dialectal, sinó que el traductor disposa d'un ampli

ventall de solucions que ha de valorar.

Dins d'aquesta gran varietat d'opinions, hi ha autors, com Juliane House (1973: 167), que opinen que qualsevol esforç que intente traslladar una varietat dialectal a una altra llengua no serà mai satisfactori. D'altra banda, hi ha qui opina que les traduccions que tracten de reproduir un dialecte en una altra llengua només es poden considerar adaptacions, però no traduccions. D'altres, com Josep Julià, un dels estudiosos que més ha treballat en la traducció dels dialectes en l'àmbit catalanoparlant, creuen que si hi ha un original en tres, quatre o deu varietats diferents i se traslladen a la llengua d'arribada amb un parell de varietats o amb cap, això no és pot considerar una traducció.

El propi Josep Julià (1997: 569) és un dels defensors més fermes de la traducció dialectal, és a dir, de traduir dialecte per dialecte. Aquest autor dissenteix dels arguments que s'oposen a la traducció de les variants geogràfiques i socials, que troba poc sòlids, perquè, al seu parer, tot i ser coherents des del punt de vista social i geogràfic, no ho són des del lingüístic. Aquesta estratègia, la de traduir dialecte per dialecte, és la que va emprar Julià per a la traducció de la novel·la *Quer pasticciaccio brutto de via Merulana* (1995), de Carlo Emilio Gadda, coneguda entre traductors i traductòlegs per l'entramat de dialectes que formen el seu teixit. Els dialectes de l'italià presents en l'obra original són representats en la traducció per variants dialectals del català. Per al traductor, en aquesta novel·la en concret, no podria haver estat de cap altra manera, ja que una part essencial de l'estructura de l'obra és la presència de totes aquestes variants dialectals, i si aquestes no apareixen restituïdes d'alguna manera en el text d'arribada l'obra original queda desvirtuada dràsticament. Tot i això, l'autor no rebutja altres opcions segons els casos i reconeix que la traducció dialectal serà més fàcil en algunes ocasions que en altres.

En aquest sentit, cal tenir en compte la tradició traductora present en cada cultura, ja que hi ha països que són més proclius que altres a traduir els dialectes. D'igual manera cal considerar les limitacions lingüístiques de la pròpia llengua, atès que hi ha llengües amb més dialectes i altres amb menys, la qual cosa farà més o menys viables les traduccions dialectals. A açò cal afegir l'acceptació dels lectors meta i les connotacions sociològiques que pot comportar l'ús d'un dialecte (associació a certs tòpics, estereotips, etc.).

Aquest autor defén una estratègia semblant per a la seua proposta de traducció de

The Adventures of Huckleberry Finn, que suposa una de les poques aproximacions a la traducció de l'AAVE al català que hi ha hagut. L'autor d'aquesta novel·la, Mark Twain, utilitza diverses variants dialectals de l'anglès i Jim, l'esclau negre, s'expressa en AAVE. Tanmateix, gairebé cap de les traduccions existents —llevat d'algunes com ara la de Joan Fontcuberta— no transfereixen cap d'aquestes variants dialectals, per la qual cosa Julià troba que cap d'elles no és satisfactòria. En la seua proposta, Julià substitueix els dialectes de la «variant blanca» per dialectes geogràfics de Catalunya, mentre que la «variant negra», l'AAVE es correspon amb una mena de «catanyol» o parlar xava, caracteritzat per un gran nombre de mots i expressions del castellà. Una solució molt semblant és la emprada per Pau Vidal, influenciat per les propostes de Julià, en la seua traducció d'*Il Birraio di Preston* (2004), d'Andrea Camilleri, obra en què trobem un autèntic mosaic polidialectal, i en què a cada dialecte de l'italià li correspon una varietat del català. En la nota del traductor, Vidal intervé per a deixar constància del canvi produït respecte a l'original, i explica les raons que l'han portat a fer servir una estratègia que, segons la majoria de teòrics, és arriscada i incoherent. L'autor apel·la a la importància de la funció de la variació lingüística en l'obra original.

La mateixa postura defensa J. C. Catford (1965: 86-92). Per a aquest autor, l'única opció satisfactòria és la de traduir els dialectes presents en el text original per altres dialectes de la llengua d'arribada. En el cas dels dialectes geogràfics, al seu parer, l'equivalència ha de ser funcional, i per tant ha de primar la geografia humana sobre la topogràfica. Posa com a exemple el cas del *cockney* (dialecte del sud-est d'Anglaterra), que s'haurà de traduir al francès pel *parigot* (dialecte del nord de França) per tractar-se tots dos de dialectes urbans i de zones eminentment obreres.

En l'extrem contrari trobem autors com ara Rosa Rabadán (1991: 83-97), la postura de la qual sobre la traducció dialectal és escèptica, ja que va fins i tot més enllà i considera que qualsevol intent de restituir un dialecte en una altra llengua fracassarà perquè no serà acceptat pels lectors meta.

Josep Marco (2002: 80-86) opina que, malgrat les pèrdues evidents a què el traductor s'exposa, una pèrdua parcial sempre és preferible a una pèrdua total. Aquest autor ens exposa, a través d'un itinerari bastant gràfic, diverses propostes que podem adoptar per a traduir un text amb més d'una varietat dialectal.

— Amb marques / sense marques. Aquesta és la primera decisió que hem de

prendre abans d'enfrontar una traducció amb marques dialectals. Podem diferenciar entre dues opcions: la primera consistiria a intentar reproduir de manera total o parcial els trets dialectals del text original. En aquest cas es podria transgredir la norma lingüística de la llengua d'arribada en els terrenys ortogràfic, lèxic o gramatical. La segona opció comportaria la neutralització o anul·lació de la varietat dialectal. En aquest cas se substituiria per la varietat estàndard de la llengua d'arribada. Segons Caterina Briguglia (2009: 55), aquesta seria l'opció menys arriscada, ja que evitarem possibles contradiccions o incoherències, però perdrem l'efecte i la particularitat de l'original.

— Sense transgressió / amb transgressió. Hem de diferenciar aquells casos en què no es transgredeix la norma d'aquells altres en què sí que es transgredeix. En el primer cas, no es violaria la norma lingüística en cap circumstància, i la solució podria passar per fer ús d'un llenguatge amb un alt grau d'informalitat o oralitat. En el segon cas, es podrien fer servir tècniques com l'el·lipsi de vocals o consonants, la transcripció de la parla segons el dialecte, l'ús d'estructures incorrectes o de mots no acceptats per la llengua estàndard, etc. No són pocs els estudiosos que es mostren partidaris de violar la norma lingüística en la llengua d'arribada com a mecanisme per a donar credibilitat a un dialecte que en l'obra original reflectia el parlar d'un grup social o d'un lloc determinat.

— Naturalitat/convencionalitat. En aquest últim cas ens podem decantar per reflectir en la nostra traducció els trets típics d'algun dialecte concret o, per contra, crear una configuració artificial de trets d'índole diversa que no ens remeten a cap dialecte existent en la cultura d'arribada.

Si la nostra opció ha estat la de desviar-nos de la norma lingüística, tindriem a la nostra disposició diferents canals per fer-ho, com ara l'ortografia, la sintaxi o la gramàtica. Partint d'aquesta base, Mateo (1990: 101) proposa una sèrie de solucions per a la traducció de l'AAVE al castellà. L'autora és partidària de recórrer a la fonètica i dóna una sèrie de propostes:

Una pronunciación más relajada del español, eliminar finales débiles (tené, mejó, na, morí, to, pa, coló, trabaja, etc.), hacer desaparecer también las consonantes intervocálicas que pertenecen a sílabas átonas (traío, deseperao, estao, toa, monea, etc.), y alguna «s» final [...]. Insertando constantes expresiones coloquiales y vulgares, buscando para cualquier concepto el término más sencillo, o el más chocante, y evitando estructuras sintácticas complejas.

Finalment, és necessari fer referència a la figura de Lawrence Venuti i la seua defensa de la visibilitat del traductor. Aquest autor, en la seua obra *The Translator's Invisibility* (1995), rebut la noció del traductor com a un simple interlocutor neutre entre cultures i sosté que el traductor és un agent creatiu que ha de saber interactuar entre diferents cultures, tot tenint en compte totes les consideracions ideològiques, culturals i socials que es desprenen de l'acte traductor.

Com assenyala Roberto Mayoral (1999, 88), per a Venuti hi ha dos tipus de categories traductores: la domesticació i l'estrangerització. La traducció més acceptada per la crítica i la teoria fins al moment és la domesticadora —en el sentit que la fa més assequible i planera, i elimina qualsevol partícula que pugui ser estranya o molesta per al lector—, la qual pretén presentar la traducció al lector com si es tractara d'un text original, en què el traductor es fa invisible i també s'invisibilitzen els trets culturals que no són propis de la cultura d'arribada. En aquest cas s'afavoreix la varietat estàndard de la llengua d'arribada. D'acord amb Venuti, es tracta de la traducció conservadora. La traducció estrangeritzant, per contra, és la que ofereix al lector el «contacte directe» amb la cultura original i manifesta el paper del traductor com a pont entre les dues comunitats. Aquest tipus de traducció, d'acord amb Venuti, és la que «potencia la defensa dels oprimits front als grups culturalment dominants, ja que realça la diferència i combat la globalització». En aquest cas, variants dialectals del text original es veuen restituïdes en el text meta. Ací parlem de la traducció progressista. Aquest plantejament, doncs, afecta la traducció de la variació, ja que si elegim una estratègia o una altra, estarem apostant bé per la reproducció o bé per la supressió dels trets culturals (entre els quals es troben els dialectes) propis del text original. Tant si es decideix per una opció com per altra, està clar que la mà del traductor està visible en el text.

Tanmateix, cal matisar, com han fet diversos autors posteriorment, que la proposta de Venuti parteix d'una crítica a aquella visió que considera la traducció com una eina de conquesta per a sotmetre les cultures minoritàries i per a —en el cas de les cultures dominants— reforçar la pròpia, plantejament que només seria aplicable en contextos molt concrets de dominació cultural, com ara els EUA.

Una vegada hem comprovat les opinions d'alguns estudiosos pel que fa a la traducció de textos dialectals i els seus arguments a favor i en contra, en el següent apartat presentaré la traducció que he elaborat per al relat «The Trustfulness of Polly».

5. Proposta de traducció per a «The Trustfulness of Polly»

Com hem vist, l'ús de la variació lingüística té generalment una funció determinada en el text, i l'ús d'una variant dialectal concreta no és un fet fortuït. Per això mateix, si està present en el text original, sembla coherent tractar de reproduir-la també en el text d'arribada, o com a mínim fer una reflexió al respecte per tal de decidir si és necessari transportar-la d'alguna manera a la llengua i cultura meta.

Atenent els criteris que he considerat més adients, he elaborat una traducció per aquest relat sense perdre de vista el repte d'intentar ser com més fidel millor al text i la cultura originals però, alhora, fer que el lector meta capte el missatge de l'obra en un context tan diferent al seu.

Així doncs, en la traducció he intentat restituir la diferència que hi ha entre el llenguatge del narrador —i també de l'únic personatge blanc que apareix en el relat— i la parla dels personatges negres en l'obra original. Per motius que explicaré detingudament més endavant, l'estratègia que he fet servir és la de traduir un dialecte per un registre amb transgressions de la norma, tot tenint en compte el risc que aquest plantejament comporta però també els aspectes positius que suposa, com ara la recuperació de l'efecte que l'autor va tractar de transmetre en l'obra original. La part narrativa de l'obra estarà redactada en català occidental estàndard mentre que els diàlegs dels personatges negres s'escriuran en un registre col·loquial, amb la transcripció de la parla segons el registre i transgressions de la norma freqüents, ja que considere que les característiques i la funció del text original així ho requereixen. D'aquesta manera, el contrast entre les dues veus que apareixen en l'obra original quedarà plasmat amb dues variants diferents en el text meta: el català estàndard per a la narració i el personatge blanc, i un registre més col·loquial per als personatges negres. Altrament, l'elecció de la variant occidental del català respon a criteris lògics, ja que és la variant que millor conec, de manera que per a mi serà més fàcil reflectir-ne el registre col·loquial i, per tant, apropar-me al màxim a la versemblança que vol transmetre aquest text.

La confiança de Polly

Polly Jackson era una dona model. Era pràctica i treballadora. Sabia el que valia un dòlar: podia fer-ne un i estalviar-ne un, de vegades, quan el destí ho permetia. Normalment el destí era Sam i Sam era el marit de Polly. Qualsevol dia a les sis del

matí, se la podia veure, amb la cistella al braç, encaminar-se cap a les cases dels seus clients adinerats per tal d'emportar-se les seues bugades, mitjà amb què es guanyava la vida. Havia estat una persona de gran sentit comú, el qual va cometre el seu major error quan es va ajuntar amb l'home el cognom del qual portava. Després d'això els errors van ser més freqüents.

Com podia haver fet això és una cosa que ningú en aquest món no podia explicar. Sam era tot al contrari. Era un individu tranquil i despreocupat que només treballava quan les circumstàncies ho exigien i quan la disposició i l'oratge ho permetien. Generalment l'oratge era més favorable que la disposició. Sam era de caràcter optimista, molt imaginatiu i un somiador de somnis. De fet, li va faltar poc per ser poeta. Un home que somia opta o bé per la poesia o bé pel joc dels nombres³. Com que no va poder assolir la primera, Sam es va decantar pel segon, i, en lloc de mètrica, peus i rima, la seua ment l'ocupaven cavalls, carros i montures.

Ell sempre estava dient:

—Estic just radere d'ixos asos dels numerets, estic segur, Polly, esta vegà els pillaré.

Polly escoltava açò i veia el mateix resultat tan sovint que fins i tot la seua fe incondicional va començar a convertir-se en dubtes. Però Sam continuava tranquil·litzant-la i prometent que algun dia la sort canviaria:

—I quan càmbie —afegia ell amb convicció—, va a canviar de veritat, i vindran tems millors. I després voràs com podràs pillar-te ixe vestit de seda que vols des de fa tan' de tems».

Polly desitjava un vestit elegant com aquell, i aquest al·legat sempre l'engalipava. Així, la confiança es va restablir de nou i l'esperança va tornar al seu lloc habitual.

L'oportunitat d'aconseguir el seu somni li va arribar finalment a Polly, tot i que, tanmateix, no va ser a causa de la culminació amb èxit de cap de les apostes de Sam en el joc dels nombres. Una dona per a qui ella treballava tenia un vestit de seda de segona mà que estava desitjant vendre a bon preu. Una altra dona havia preguntat per ell, però si Polly poguera reunir els diners en tres setmanes li'l deixaria a ella per set dòlars.

N'hi ha prou amb dir que la companya de Sam Jackson va embogir quan va sentir

3 En el text original, *policy* fa referència a *policy racket*, també conegut com a *numbers game* o *numbers policy*, una mena de joc de loteries il·legal que va ser molt popular als barris pobres dels EUA en aquella època, i els resultats del qual estaven relacionat amb els resultats de curses de diferents tipus.

l'oferta per indicar l'entusiasme amb què va rebre la proposta.

—Home, clar! En tot lo que 'stic treballan' ara, per supost que puc aconseguir ixos dinés en tres semanetes!

—Bo, Polly, assegura't, perquè si no et dones presa hauré de donar-li'l a qui el vaig prometre en primer lloc —va ser l'advertiment.

—Pot contar en mi, senyoreta Morton! Quan me propose ahorrar dinés puc fer-ho, li ho assegure.

Normalment Polly no era tan optimista, però quins canvis no és capaç de produir la idea de tenir un vestit de seda marró enrivetat amb passamaneria en la disposició d'una dona?

Polly li va contar el seu secret a Sam i ell, siga dit al seu favor, es va involucrar en el pla amb no menys entusiasme que ella mateixa. Li va dir que sempre havia volgut veure-la amb un vestit de seda, i després, en un to de veu còmicament dolgut, va dir:

—Però t'hauries d'esperar hasta qu' haja pillat a ixos asos dels numerets i t'aconseguisca un de nou.

Fins i tot va arribar al punt d'anar a treballar durant una setmana i li va portar els guanys a Polly, evidentment, després de restar-ne certs «petits deutes» que va mencionar però que no va especificar.

Però malgrat tot això, quan rentar roba no està especialment ben pagat; quan has de menjar i el menjar és car; quan un propietari avar es deixa caure una vegada a la setmana i exigeix un tribut pel privilegi de respirar aire fètid procedent d'un carreró en una habitació d'una quarta planta; quan, com dic, tot açò és cert, i generalment als baixos fons de Nova York ho és, no és fàcil estalviar set dòlars. Al llarg del dia intentaven estalviar fins a l'últim centau, i a la nit Polly podia afegir al fons unes quantes monedetes que dringaven en una gerra blava que estava en un racó del seu armari. Ella deia que era el seu banc; Sam es reia de la idea i li deia que aquell era un banc que no podia fer fallida de cap de les maneres.

A mesura que passaven els dies, Polly comptava els seus estalvis i s'alegrava per l'augment. Ja es veia empolainada en el seu nou vestit, l'enveja i admiració de cadascuna de les dones del veïnat. Fins i tot va començar a desitjar tenir un espill de cos sencer per tal de poder contemplar l'efecte complet de la seua pròpia esplendor. Així que estalviant, esperant, somiant... el temps va passar fins uns pocs dies abans del

termini, i només calia afegir un dòlar més per a reunir la quantitat necessària. Açò ho podia aconseguir fàcilment en el temps restant, així que Polly estava exultant.

Tot hauria anat com una seda i les coses haurien tingut un final feliç si Sam senzillament haguera seguit treballant. Però no. Ell necessitava parar i donar a la seua ment l'oportunitat d'estar ocupada amb altres coses. I això és just el que va passar. Més o menys en aquell moment, com no tenia altra feina, igual que aquell antic rei de la Bíblia, va tenir un somni. Però, a diferència del somiador reial, no va demanar a cap vident o profeta que li interpretara el seu somni. Simplement va conduir la mà a l'interior de la seua butxaca i va traure un antic llibre de somnis, nyafegós i desgastat per l'ús. El va llegir acuradament fins que els ulls se li'n sortien i les mans li tremolaven de l'emoció.

—Ja 'ls tinc! —va exclamar—. Esta vegà no se podran escapar de mi, ni de conya! Estic radere d'ells. Estic just radere d'ells, ho sé —i, a continuació, va abaixar el cap i va seure durant una bona estona amb la mà en la barbata mentre pensava i pensava.

—Polly —va dir quan va arribar la seua dona—, sas qu' és lo que vaig ensomiar anit?

—Ja va! Sam Jackson, no vas a tornar a'nsomiar atra vegà. Pensava que ja 'vies dixat totes ixes tonteries.

—Escolta lo que 'stàs dien'. Si encara no m'has preguntat lo que vaig ensomiar!

—Pa' mi, això no càmbia molta cosa, a no ser que pugues ensomiar en un dòlar més en el meu bolsillo.

—Això ja 'stà fet —va sentenciar Sam. A continuació, es va alçar i va sortir. Si hi ha una cosa que un somiador professional exigeix sobre les altres és l'agraïment. Sam no el va poder obtenir de Polly, però va trobar un bàlsam per a tots els seus patiments quan va conèixer Bob Davis.

—Què? —va exclamar Bob—. Qu' has ensomiat en un home negre nuet? Per l'amor de Déu, Sam, no dixes escapar l'oportunitat. Esta vegà ja 'ls tens, tio! Vaig a posar dinés jo tamé. Què pensaries si guanyàrem el capital?

Això va ser suficient. Els dos es van separar i Sam es va afanyar per arribar a casa. Hi va entrar sigil·losament. Polly estava enfeïnada estenent la roba al terrat. On estan ara els esperits guardians que vetllen pel benestar de les dones confiades? On estan ara

les pertinences encantades que fins i tot en les mans del lladre criden els seus desprevinguts propietaris? Ja no estan. Tots han marxat amb les èpoques de fe que els van veure nàixer. Sense cap rebombori, sense tan a penes una dringadissa d'avis, el contingut de la gerra blava i l'esperança encarnada del cor d'una dona van fer cap a la butxaca buida de Sam Jackson. Polly va seguir estenent la roba al terrat.

Sam va riure per sota el nas cap a si mateix:

—Mai tindrà una oportunitat per a renyir-me. Esta vesprà ben prontet tindrè els resultats i aniré cap a casa en un vestit de seda nou per a ella, i ademés dinés. No vull que la meua dona vestisca roba de segon mà de persones blanques, això sí que no. Segur que se sorprén i s'emociona. Ja puc vore-la! Ai, senyor dels numerets, ara sí que te tinc. T'he estat esperan' duran' mol' de tems, però per fi eres meu.

Va marxar cap a la casa de loteries com un triomfador. Per a sorpresa del dependent, va buidar una butxacada de monedes petites sobre la taula i s'ho va jugar tot en apostes, estratègies i combinacions.

—Me passaré per ací a les quatre i mitja, Sr. McFadden —va anunciar exultant mentre sortia.

—Clar, tio —va dir McFadden al seua col·lega—, si este negre ho pilla ens va a rebentar fiyo.

Sam gairebé no podia esperar a les quatre i mitja. Un minut abans de l'hora es va abalançar sobre McFadden i li va demanar la combinació guanyadora. Li la va lliurar. Sam va contenir la respiració i va abaixar els seus ulls cap a la columna de xifres. Després va esbufegar i va trontollar sense forces cap a fora de la sala. Els asos del joc dels nombres havien tornat a guanyar.

Sam va estar voltejant pels carrers fins les nou de la nit. Tenia por d'anar a casa amb Polly. Sabia que hauria buscat la gerra i ho hauria descobert. Va gemegar, però a la fi la seua gran impotència el va fer tornar. Polly, amb els ulls inflats, estava asseguda junt a la taula, amb la gerra buida de costat davant seu.

—Sam —va exclamar —, a on estan els meus dinés? A on estan els meus dinés pels qu' he estat treballan' tot este tems?

—És que, Polly... Jo...

—No me vingues en històries. Vull saber a on estan els meus dinés. Tu els vas agafar.

—Polly, vaig ensomiar...

—Me té igual lo que vares ensomiar. Vull els meus dinés pa'l meu vestit.

El seu rostre era de consternació.

—Vaig pensar que ixos números ixirien segur, i...

La dona es va tirar al terra i va esclatar en una mar de llàgrimes. Sam es va inclinar sobre ella.

—No te preocupes, Polly —va dir—. No te preocupes. Pensava que te donaria una sorpresa. M'han guanyat esta vegà —va serrar les dents—, però quan agafe a ixos asos dels numerets...

6. Anàlisi de la proposta

Una vegada ja he mostrat la meua proposta de traducció, és el moment de desenvolupar la meua argumentació i exposar els criteris que he seguit.

Cal apuntar, primer de tot, que quan tractem la variació lingüística el traductor ha d'exercir el paper de mediador entre les dues cultures que participen en la traducció —la d'origen i la d'arribada. Per poder desenvolupar la seua tasca ha de posseir una sèrie de competències que van més enllà de les purament lingüístiques: ha de comprendre la dimensió social i cultural del text, conèixer la cultura de partida i la situació comunicativa del text original i tenir en compte els factors socials i el valor d'identitat que implica la variació lingüística.

Com ja he remarcat al llarg d'aquest treball, la presència dialectal té una finalitat concreta en la major part dels casos. Per tant, el primer pas abans de començar a traduir consisteix a analitzar la funció de la variació lingüística en el text original. Quina és la finalitat que busca Dunbar quan fa parlar els seus personatges en AAVE en aquest relat?

A l'igual de la gran majoria dels autors que s'engloben dins del que es coneix com a *local color*, en les seues obres Dunbar, com hem vist més amunt, tracta de representar realitats locals i experiències quotidianes plenes d'autenticitat. La variació lingüística en aquest relat, per tant, té una funció molt específica, que és dotar de versemblança una història costumista i així enfortir el grau de realitat que transmet el text al lector. La mateixa funció aconsegueixen els elements culturals presents al llarg del relat. No és casual l'elecció del *policy racket* com a puntal al voltant del qual gira el relat, ja que, com he dit abans, aquest conegut joc d'apostes va triomfar molt especialment entre les classes treballadores i les persones amb menys recursos. Aquest conjunt de trets

culturals i socials ens retrata uns personatges amb una realitat molt concreta: parlen així no només perquè siguin negres, sinó perquè pertanyen a les classes socials més desfavorides de la societat, i, per tant, es mouen en un context de pobresa oposat al mode de vida de la classe blanca benestant.

En paraules de Mateo (1990: 100), si adoptem la postura de traduir íntegrament a la llengua estàndard aquest relat, en què l'AAVE apareix combinat amb l'*Standard English*, perdríem una gran dosi de naturalitat i autenticitat del text original, a banda de les connotacions socials i culturals que comporta l'ús del dialecte dels negres. Una traducció que assimilara les dues variants per igual perdria el valor que té per a un negre l'ús d'aquest dialecte com a mètode de diferenciació dels blancs, i de simultània identificació amb els membres de la seua pròpia comunitat. En general, les diferències gramaticals, fonològiques i semàntiques existents entre l'AAVE i l'*Standard English* creen grans barreres de comunicació interracial. Per aquest motiu, en la traducció sembla necessari fer constar que la llengua que parlen els negres és diferent de la emprada pel narrador per tal de materialitzar dues realitats tan diferents. D'altra manera, si invisibilitze la variació dialectal en el text d'arribada rebaixaré dràsticament la intenció de l'autor en el text original.

La decisió de recórrer a l'estratègia de traduir un dialecte per un registre col·loquial amb transgressions de la norma respon a diversos motius. Aquesta és una de les estratègies que millor permet indicar, encara que siga vagament, que la realitat social, cultural i econòmica dels personatges negres és d'alguna manera diferent a la dels personatges blancs que fan servir el català estàndard en la traducció. A més, en el text original, els personatges s'expressen en un dialecte que podríem escoltar al carrer de qualsevol barri afroamericà dels EUA. Per tant, en un intent de traslladar el realisme i la quotidianitat del relat original a la meua traducció, sembla lògic tractar de reflectir una parla habitual que no seria estrany sentir als carrers de qualsevol barri o poble del nostre àmbit lingüístic. L'ús d'un registre col·loquial, que siga un reflex del llenguatge del carrer, li aportarà al text l'alt grau de versemblança i naturalitat que requereix aquesta traducció. Per tant, aquesta estratègia ens permet reproduir les dues principals implicacions que comporta l'ús de l'AAVE en el text original: la realitat social dels personatges i el realisme present en el relat.

Com he dit anteriorment, per a la traducció m'he decidit per la variant occidental

de la llengua, i el registre que parlaran els personatges negres estarà basat en aquesta variant, com no podria haver estat d'altra manera. En els moments en què he decidit fer ús de marques dialectals i transgredir la norma lingüística, he tractat d'elegir aquells trets que tenen presència, en la mesura del possible, a tot el subgrup que coneixem com a *valencià*. He intentat que el registre no prenguera un color massa local ni incloguera localismes, perquè el que m'interessava era remetre el lector a una parla de carrer, que reflectira una realitat social, més que a una parla excessivament local que fera pensar el lector en un entorn geogràfic concret. Tanmateix, aconseguir deslligar totalment un registre tan marcat com el que he fet servir de qualsevol entorn geogràfic és una tasca gairebé impossible, i, per tant, el registre remetrà el lector, irremeiablement, a alguna parla ja existent. No obstant això, he preferit caure en aquesta contradicció i aconseguir un efecte realista en el lector abans que crear un llenguatge forçosament artificial que ocasionara una falta d'autenticitat, i per tant, una falta d'identificació per part del lector.

Entre els trets del registre parlat pels personatges negres del relat, destaca el lèxic general i en transcripció fonètica de la parla dels personatges (*ixir, dixar, etc.*); en la caiguda de la *-d-* intervocàlica (*vegà, vesprà*); en l'emmudiment de les consonants oclusives *p* i *t* en contacte amb *l, m* i *n* a final de paraula (*atre, tems, sas, dien', mol', esperan'*) en l'emmudiment de la *r* en paraules com *dinés* (*diners*); en l'ús dels pronoms febles en forma plena davant dels verbs que comencen en consonant (*me propose, no te preocupes, me passaré*) i la presència del pronom feble *mos*; en l'ús més freqüent de diminutius (*nuet, semanetes, prontet*); així com també en la presència de la triple gradació dística —tant en els demostratius com en els adverbis de lloc— (*ixos*), l'ús de la preposició *en* substitució de *amb*, i casos de metàtesi sil·làbica (*raere* per *darrere*, on, a banda, apareix combinada amb la caiguda de la *-d-* intervocàlica).

A més, com he dit, la traducció inclou transgressions lèxiques i gramaticals, per tant, el lector podrà trobar construccions incorrectes o paraules no acceptades en la llengua estàndard. Aquesta decisió, però, no ha estat lliure de reflexió, i he intentat ser tan selectiu com he pogut amb els trets que he escollit per a representar la parla dels personatge negres, per tal de no desprestigiar el seu dialecte ni presentar els afroamericans com una comunitat amb un nivell cultural extremadament baix (tot i que considere que en aquest cas en concret no és contraproduent presentar-los com gent amb poca cultura, ja que a causa del seu origen obrer, i més en l'època de què data el text,

així serà en la immensa majoria dels casos). Així doncs, en el text observem construccions incorrectes que formen part del vocabulari quotidià, com ara *tenir que* per *haver de* o la perífrasi *anar a + infinitiu* amb valor de futur (*va a canviar*); lèxic incorrecte i castellanismes (*canviar, bolsillo, ahorrar, ensomiar, hasta...*). D'altra banda, totes les elisions del discurs oral estan marcades amb l'apòstrof; aquesta decisió, però, no és casual ni fruit de la inèrcia o la intuïció.⁴

Com a mètode per recrear la parla dels afroamericans, Mateo (1990: 101), és una ferma partidària d'adoptar, entre altres recursos que hem vist anteriorment, una pronunciació més relaxada en la llengua d'arribada. En la meua traducció he seguit aquest criteri amb diversos mecanismes: la caiguda de la *-d-* intervocàlica, l'emudiment de la *r* en algunes paraules i l'elisió d'algunes vocals i consonants d'acord amb la transcripció de la parla (*qu 'estic, ja 'ls, qu 'haja, pa', tems, sas, mol'*, etc.). En termes generals, el llenguatge que parlen els personatges afroamericans en la traducció aconsegueix separar-se del dels blancs, tot i que no en el mateix grau que a l'original, però el suficient com per a indicar al lector que entre totes dues comunitats racials hi ha diferències, ja siguin de tipus cultural, social o econòmic.

Finalment, per prendre la decisió de si incloure o no transgressions de la llengua, he considerat també l'opinió de diversos autors. Josep Julià afirma que la transgressió de la norma podria provocar reaccions negatives en el lector, ja que en català no hi ha tradició. Tanmateix, tot i que l'hem de tenir en compte, la tradició mai no ha de ser un impediment categòric que ens impedisca afrontar una traducció d'acord amb els criteris que considerem oportuns. A més, no oblidem que la teoria és canviant, el que vol dir que una proposta que actualment gaudisca de pocs defensors pot esdevenir una proposta ben acceptada en el futur. D'altra banda, he considerat la conveniència o no de transgredir la norma en una llengua com la nostra, ja que com diu Josep Marco, el català és una llengua tan poc normalitzada que si textos amb incorreccions caigueren en mans de lectors amb un nivell cultural baix, el resultat podria ser força contraproduent. Tanmateix, he considerat que era més convenient fer aquest sacrifici en benefici de la versemblança per tal de poder reproduir la forta identitat de l'AAVE, i així poder recrear les connotacions presents al text original.

4 El *Manual d'estil* de Josep M. Mestres (p. 261) diu que «En discursos escrits que reproduïxen un llenguatge vulgar, infantil o mal pronunciat, es presenten amb l'apòstrof totes les elisions del discurs oral».

7. Conclusions

Com hem pogut comprovar, la traducció de textos dialectals és una de les problemàtiques més complexes a què es pot enfrontar un traductor. En la majoria dels casos, l'ús de dialectes en els textos originals té una importància que no es pot obviar, i el traductor ha de trobar la manera de traslladar-los a la seua llengua, i alhora tractar de respectar el missatge i la intenció de l'autor i no incloure cap element que no estiga present en el text original.

En aquest treball ens hem ajudat d'un relat breu per a tractar d'analitzar quin seria el mètode més adient per a traslladar el dialecte *African American Vernacular English* al català. Partint de les opinions de nombrosos autors, he elegit els criteris que m'han semblat més oportuns per a aquest cas en concret i, seguidament, he elaborat la traducció del relat. Tanmateix, existeix la possibilitat d'adoptar altres criteris diferents segons el text que tinguem davant, ja que el context de cada obra és diferent, i la intenció de l'autor, que és el que determinarà la nostra manera d'enfocar la traducció, també varia en cada cas. El que sí que opine fermament és que la neutralització no ha de ser en cap cas la primera opció quan ens enfrontem a un text dialectal, i que el traductor sempre ha de considerar la restitució del dialecte en el text d'arribada —d'acord amb l'estratègia que crega més convenient— per tal de no desvirtuar la intenció original de l'autor.

Malgrat les incoherències i els efectes negatius evidents que puguen derivar de la meua proposta de traducció, pense que aquesta aconsegueix restituir un dialecte amb tanta identitat com l'AAVE de manera satisfactòria al català. És cert que qualsevol opció que no s'haguera separat tant de la norma no hauria pres tants riscos, però, d'altra banda, tampoc hauria aconseguit evidenciar el contrast de cultures i identitats present en el text original. Finalment, i en aquest sentit, també cal remarcar que en una determinada cultura s'hagen seguit tradicionalment unes estratègies de traducció no vol dir que només aquestes siguen vàlides, ni les úniques que seran acceptades pels lectors. El traductor moltes vegades ha de prendre decisions arriscades que no comptaran amb l'acceptació de molts altres autors. Tanmateix, la pràctica i la teoria traductores no s'han d'aferrar a la tradició per a marcar el camí que seguiran, sinó que aquest ha de sorgir de la reflexió i del debat constants —que moltes vegades es concretaran en postures no ortodoxes— de la comunitat traductora.

8. Annex

The Trustfulness of Polly

Polly Jackson was a model woman. She was practical and hard-working. She knew the value of a dollar, could make one and keep one, sometimes—fate permitting. Fate was usually Sam and Sam was Polly's husband. Any morning at six o'clock she might be seen, basket on arm, wending her way to the homes of her wealthy patrons for the purpose of bringing in their washing, for by this means did she gain her livelihood. She had been a person of hard common sense, which suffered its greatest lapse when she allied herself with the man whose name she bore. After that the lapses were more frequent.

How she could ever have done so no one on earth could tell. Sam was her exact opposite. He was an easy-going, happy-go-lucky individual, who worked only when occasion demanded and inclination and the weather permitted. The weather was usually more acquiescent than inclination. He was sanguine of temperament, highly imaginative and a dreamer of dreams. Indeed, he just missed being a poet. A man who dreams takes either to poetry or policy. Not being able quite to reach the former, Sam had declined upon the latter, and, instead of meter, feet and rhyme, his mind was taken up with "hosses," "gigs" and "straddles."

He was always "jes' behin' dem policy sha'ks, an' I'll be boun', Polly, but I gwine to ketch 'em dis time."

Polly heard this and saw the same result so often that even her stalwart faith began to turn into doubt. But Sam continued to reassure her and promise that some day luck would change. "An' when hit do change," he would add, impressively, "it's gwine change fu' sho', an' we'll have one wakenin' up time. Den I bet you'll git dat silk dress you been wantin' so long."

Polly did have ambitions in the direction of some such finery, and this plea always melted her. Trust was restored again, and Hope resumed her accustomed place.

It was, however, not through the successful culmination of any of Sam's policy manipulations that the opportunity at last came to Polly to realize her ambitions. A lady for whom she worked had a second-hand silk dress, which she was willing to sell cheap.

Another woman had spoken for it, but if Polly could get the money in three weeks she would let her have it for seven dollars.

To say that the companion of Sam Jackson jumped at the offer hardly indicates the attitude of eagerness with which she received the proposition.

"Yas'm, I kin sholy git dat much money together in th'ee weeks de way I's a-wo'kin'."

"Well, now, Polly, be sure; for if you are not prompt I shall have to dispose of it where it was first promised," was the admonition.

"Oh, you kin 'pend on me, Mis' Mo'ton; fu' when I sets out to save money I kin save, I tell you." Polly was not usually so sanguine, but what changes will not the notion of the possession of a brown silk dress trimmed with passementrie make in the disposition of a woman?

Polly let Sam into the secret, and, be it said to his credit, he entered into the plan with an enthusiasm no less intense than her own. He had always wanted to see her in a silk dress, he told her, and then in a quizzically injured tone of voice, "but you ought to waited tell I ketched dem policy sha'ks an' I'd 'a' got you a new one." He even went so far as to go to work for a week and bring Polly his earnings, of course, after certain "little debts" which he mentioned but did not specify, had been deducted.

But in spite of all this, when washing isn't bringing an especially good price; when one must eat and food is high; when a grasping landlord comes around once every week and exacts tribute for the privilege of breathing foul air from an alley in a room up four flights; when, I say, all this is true, and it generally is true in the New York tenderloin, seven whole dollars are not easily saved. There was much raking and scraping and pinching during each day that at night Polly might add a few nickels or pennies to the store that jingled in a blue jug in one corner of her closet. She called it her bank, and Sam had laughed at the conceit, telling her that that was one bank anyhow that couldn't "bust."

As the days went on how she counted her savings and exulted in their growth! She already saw herself decked out in her new gown, the envy and admiration of every woman in the neighborhood. She even began to wish that she had a full-length glass in order that she might get the complete effect of her own magnificence. So saving,

hoping, dreaming, the time went on until a few days before the limit, and there was only about a dollar to be added to make the required amount. This she could do easily in the remaining time. So Polly was jubilant.

Now everything would have been all right and matters would have ended happily if Sam had only kept on at work. But, no. He must needs stop, and give his mind the chance to be employed with other things. And that is just what happened. For about this time, having nothing else to do, like that old king of Bible renown, he dreamed a dream. But unlike the royal dreamer, he asked no seer or prophet to interpret his dream to him. He merely drove his hand down into his inside pocket, and fished up an ancient dream-book, greasy and tattered with use. Over this he pored until his eyes bulged and his hands shook with excitement.

"Got 'em at last!" he exclaimed. "Dey ain't no way fu' dem to git away f'om me. I's behind 'em. I's behind 'em I tell you," and then his face fell and he sat for a long time with his chin in his hand thinking, thinking.

"Polly," said he when his wife came in, "d'you know what I dremp 'bout las' night?"

"La! Sam Jackson, you ain't gone to dreamin' agin. I thought you done quit all dat foolishness."

"Now jes' listen at you runnin' on. You ain't never axed me what I dremp 'bout yit."

"Hit don' make much diffunce to me, less 'n you kin dream 'bout a dollah mo' into my pocket."

"Dey has been sich things did," said Sam sententiously. He got up and went out. If there is one thing above another that your professional dreamer does demand, it is appreciation. Sam had failed to get it from Polly, but he found a balm for all his hurts when he met Bob Davis.

"What!" exclaimed Bob. "Dreamed of a nakid black man. Fu' de Lawd sake, Sam, don' let de chance pass. You got 'em dis time sho'. I'll put somep'n' on it myse'f. Wha'd you think ef we'd win de 'capital'?"

That was enough. The two parted and Sam hurried home. He crept into the house. Polly was busy hanging clothes on the roof. Where now are the guardian spirits that look after the welfare of trusting women? Where now are the enchanted belongings that even in

the hands of the thief cry out to their unsuspecting owners? Gone. All gone with the ages of faith that gave them birth. Without an outcry, without even so much as a warning jingle, the contents of the blue jug and the embodied hope of a woman's heart were transferred to the gaping pocket of Sam Jackson. Polly went on hanging up clothes on the roof.

Sam chuckled to himself: "She won't never have a chanst to scol' me. I'll git de drawin's early dis evenin', an' go ma'chin' home wif a new silk fu' huh, an' money besides. I do' want my wife waihin' no white folks' secon'-han' clothes nohow. My, but won't she be su'prised an' tickled. I kin jes' see huh now. Oh, mistah policy-sha'k, I got you now. I been layin' fu' you fu' a long time, but you's my meat at las'."

He marched into the policy shop like a conqueror. To the amazement of the clerk, he turned out a pocketful of small coin on the table and played it all in "gigs," "straddles and combinations."

"I'll call on you about ha' pas' fou', Mr. McFadden," he announced exultantly as he went out.

"Faith, sor," said McFadden to his colleague, "if that nagur does ketch it he'll break us, sure."

Sam could hardly wait for half-past four. A minute before the time he burst in upon McFadden and demanded the drawings. They were handed to him. He held his breath as his eye went down the column of figures. Then he gasped and staggered weakly out of the room. The policy sharks had triumphed again.

Sam walked the streets until nine o'clock that night. He was afraid to go home to Polly. He knew that she had been to the jug and found—. He groaned, but at last his very helplessness drove him in. Polly, with swollen eyes, was sitting by the table, the empty jug lying on its side before her.

"Sam," she exclaimed, "whaih's my money? Whaih's my money I been wo'kin' fu' all dis time?"

"Why—Why, Polly—"

"Don' go beatin' 'roun' de bush. I want 'o know whaih my money is; you tuck it."

"Polly, I drempt—"

"I do' keer what you drempt, I want my money fu' my dress."

His face was miserable.

"I thought sho' dem numbers 'u'd come out, an'—"

The woman flung herself upon the floor and burst into a storm of tears. Sam bent over her. "Nemmine, Polly," he said. "Nemmine. I thought I'd su'prise you. Dey beat me dis time." His teeth clenched. "But when I ketch dem policy sha'ks—".

9. Bibliografia

- ACADÈMIA VALENCIANA DE LA LLENGUA. PUBLICACIONS DE L'ACADÈMIA VALENCIANA DE LA LLENGUA. (2006). *Gramàtica Normativa Valenciana*. València: AVL.
- BRIGUGLIA, Caterina. *La traducción de la variación lingüística en el catalán literario contemporáneo. Las traducciones de Pasolini, Gadda y Camilleri*. Director: Marcel Ortín Rull. Tesi doctoral. Universitat Pompeu Fabra, Departament de Traducció i Ciències del llenguatge. 2009.
- BRIGUGLIA, Caterina. (2009). Tan cerca y tan lejos. El caso de *Il birraio di Preston* de Andrea Camilleri en castellano y en catalán. *Quaderns* (16), 227-238.
- MARCO BORRILLO, Josep. (2002): *El fil d'Ariadna. Anàlisi estilística i traducció literària*. Vic: Eumo Editorial.
- MATEO MARTÍNEZ-BARTOLOMÉ, Marta. (1990). La traducción del Black English y el argot negro americano. *Revista Alicantina de Estudios Ingleses* (3), 97-106.
- MAYORAL ASENSIO, Roberto. (1997). *La traducción de la variación lingüística*. Diputación Provincial de Soria.
- MESTRES SERRA, Josep M. [et al.]. (2009) *Manual d'estil. La redacció i edició de textos*. Vic: Eumo; Barcelona: Associació de Mestres Rosa Sensat, Publicacions i Edicions de la Universitat de Barcelona, Universitat Pompeu Fabra.
- TELLO FONTS, Isabel. (2010). Análisis y propuesta de traducción del dialecto en *Cumbres Borrascosas*. *Entreculturas* (2), 105-131.
- TELLO FONTS, Isabel. *La traducción del dialecto: análisis descriptivo del dialecto geográfico y social en un corpus de novelas en lengua inglesa y su traducción al español*. Director: Josep Marco Borrillo. Tesi doctoral. Universitat Jaume I, Departament de Traducció i Comunicació. 2011.